

Економіка

УДК 330.341(477)

Ліба Наталія Степанівна

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування та маркетингу
Мукачівський державний університет,*

Liba Natalia

*Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Accounting and Taxation and Marketing
Mukachevo State University
ORCID: 0000-0001-7053-8859*

Баланюк Іван Федорович

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

Balanyuk Ivan

*Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation
Prykarpattia National University named after Vasyl Stefanyk
ORCID: 0000-0002-8320-6383*

Турянчик Юрій Васильович

*аспірант спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
Мукачівського державного університету*

Turyanchuk Yuriy

*Graduate Student of Spe. cialty 076 "Entrepreneurship and trade"
Mukachevo State University
ORCID: 0009-0000-0826-3161*

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА В КРИЗОВИХ УМОВАХ

INVESTMENT ACTIVITIES OF BUSINESS SUBJECTS IN CRISIS CONDITIONS

Анотація. Вступ. Питання визначення шляхів повоєнного розвитку економіки України на сьогоднішній день набуває все більшої актуальності. Одним з найбільш проблемних є питання залучення достатнього обсягу фінансових ресурсів. В цьому контексті, теза про необхідність посилення інвестиційної активності суб'єктів підприємництва в кризових умовах можна визначити як пріоритетну та таку, що потребує глибокого та ґрунтовного дослідження.

Метою статті є обґрунтування концептуальних підходів до активізації інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва в кризових умовах.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) статистичні матеріали щодо інвестиційної діяльності; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, спрямовані на дослідження інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва.

В процесі здійснення дослідження використано такі наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики напрямів інвестиційної діяльності як чинника соціально-економічного розвитку країни); формалізації, аналізу та синтезу (для визначення етапів інвестиційної діяльності); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. За результатами проведеного дослідження діяльності суб'єктів підприємництва в Україні в умовах повномасштабного вторгнення РФ можна констатувати, що впродовж останніх місяців спостерігається посилення зацікавленості бізнесу в розгортанні власної

економічної діяльності. Ці позитивні тенденції потребують негайного перегляду умов здійснення суб'єктами підприємництва інвестиційної діяльності та формування дієвих стимулів задля стрімкого залучення інвестиційного капіталу. Безумовно, найбільш вагомим чинником прискорення інвестиційної діяльності суб'єктами підприємництва є припинення війни, проте вже зараз потрібно вирішувати і блок інших важливих проблем - удосконалення інвестиційного законодавства, усунення бюрократичних перешкод, стимулювання залучення іноземних інвестицій, покращення інвестиційних умов, принаймні у регіонах країни, які віддалені від зони активних бойових дій.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на трансформацію українського законодавства стосовно стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва в кризових умовах.

Ключові слова: суб'єкти підприємництва, інвестиційна діяльність, етапи інвестиційної діяльності, військові дії.

Summary. *Introduction.* The question of determining the ways of post-war economic development of Ukraine is becoming more and more relevant today. And one of the most problematic is the issue of attracting sufficient financial resources. In this context, the thesis about the need to increase the investment activity of economic entities in the crisis can be defined as a priority and one that requires deep and thorough research.

The purpose of the article is to substantiate the conceptual approaches to intensifying the investment activity of economic entities in the crisis.

Materials and methods. The research materials are: 1) statistical materials on investment activity; 2) works of domestic and foreign authors aimed at researching the investment activity of economic entities.

In the process of conducting the research, the following scientific methods were used: theoretical generalization and grouping (to characterize the areas of investment activity as a factor of the country’s socio-economic development); formalization, analysis and synthesis (to determine the stages of investment activity); logical generalization of results (formulation of conclusions).

The results. According to the results of the study of the activities of business entities in Ukraine in the conditions of the full-scale invasion of the Russian Federation, it can be stated that in recent months there has been an increase in the interest of businesses in developing their own economic activities. The mentioned positive trends require an immediate review of the conditions of investment activity of economic entities and the formation of effective incentives for the rapid attraction of investment capital. Undoubtedly, the most significant factor in revitalizing the investment activity of business entities is the end of the war, but a block of other important problems must be solved now – improvement of investment legislation, elimination of bureaucratic obstacles, stimulation of attracting foreign investments, improvement of investment conditions, at least in the regions of the country that are distant from zones of active hostilities.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus attention on the transformation of the legislation of Ukraine regarding the stimulation of investment activities of business entities in crisis conditions.

Key words: *economic entities, investment activity, stages of investment activity, military actions.*

Постановка проблеми. На сьогоднішній день все більшої актуальності набуває питання визначення шляхів повоєнного відновлення України та варіантів формування та використання відповідних фінансових ресурсів. В цьому контексті, теза про необхідність посилення інвестиційної активності суб’єктів підприємництва в кризових умовах можна визначити

як одну з найбільш вагомих та таких, що потребує глибокого та ґрунтовного дослідження. Загалом інвестиційна складова відбудови економіки країни повинна бути спрямована на пошук варіантів не просто механічного повернення до довоєнного стану, а зорієнтована на її повноцінну розбудову та посилення конкурентних переваг в умовах поглиблення інтеграції до Європейського співтовариства на засадах сталого розвитку.

В окремих регіонах України вже набуто практичний досвід у вирішенні локальних та регіональних ринкових проблем за рахунок посилення інвестиційної активності суб'єктів підприємництва. Обґрунтовано, що надія на відновлення економіки країни після переможного завершення військового конфлікту на принципах посилення інвестиційної активності суб'єктів підприємництва є цілком реальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи інвестиційної діяльності трансформувалися під впливом змін теоретичних концепцій. Представники класичної концепції наголошували на матеріальній основі інвестиційної діяльності. Так, А. Сміт (Adam Smith) не використовує термін інвестування, проте саме поняття капітал науковець визначає як майно, від якого власник очікує отримати дохід. Власник капіталу може «...використовувати отримані кошти як капітал або як запаси, використовуючи на безпосереднє споживання. Якщо він використовує їх як капітал, він вживає їх на утримання продуктивних робітників, які відтворюють їх вартість з деяким прибутком» [2]. Зміст інвестиційної діяльності, або руху капіталу, на думку Сміта, може здійснюватися за наступними напрямками: «...він може, по-перше, вживатися на добування сирого продукту, потрібного щорічно суспільству для його споживання і потреб; він може, по-друге, вживатися на вичинку та переробку цього сирого продукту для безпосереднього використання та споживання; по-третє, він може вживатися на перевезення сирих або

готових продуктів з тих місць, де вони є в надлишку, в місця, де їх бракує; нарешті, по-четверте, він може вживатися на поділ тих і інших продуктів на такі малі партії, які відповідають потребам їх споживачів» [2]. Отже, автор виокремлює виробничу та невиробничу сфери економічної діяльності та визначає можливості використання інвестицій на просте та розширене відтворення, на розвиток інфраструктури.

Дж. С. Міль (John Stuart Mill), сформулював такі основні теореми капіталу: перша – розмір промисловості обмежений розміром капіталу, тому кожне збільшення капіталу дає можливість збільшити кількість зайнятих у промисловості і цьому зростанню немає меж; друга теорема – капітал є результатом заощаджень; третя теорема – не дивлячись на те що капітал заощаджується і складає результат цих заощаджень, від також і споживається [3].

Споживання капіталу відбувається на «...засоби виробництва або машини, які зношуються від споживання... наступна частина виплачується виробничим працівникам... Людина, яка заощаджує ... тримала на роботі людей, відновлювала зношені продукти, і у результаті працівники з надлишком відтворили ту кількість продуктів, які спожили. Ця операція може відбуватися нескінчену кількість раз, повторюватися без нового збереження, потому один раз зроблене заощадження стає фондом, яке може утримувати протягом тривалого часу визначену кількість працівників, які відтворюють продукт з прибутком» [3]. Тим самим Дж. С. Міль описує зміст інвестиційної діяльності.

Представники неокласичної концепції (І. Фішер (Irving Fisher), А. Пігу (Arthur Cecil Pigou), Р. Хоутри (Ralph George Hawtrey)), підкреслювали важливість інвестиційної діяльності задля забезпечення економічного розвитку. Основна увага зосереджувалася на дослідженні мікроекономічних аспектів інвестиційної діяльності та ролі суб'єктивних характеристик інвесторів.

У концепції Дж. М. Кейнса (John Maynard Keynes), саме інвестиції, а не заощадження є чинниками змін в доходах. Поняття інвестицій науковець визначав як «...приріст цінності капітального майна в результаті виробничої діяльності за певний період» [4]. На його думку, при збільшенні обсягу інвестицій формується економічний ефект мультиплікатора, зміст якого полягає в тому, що при збільшенні інвестицій відбувається збільшення національного доходу суспільства, причому на величину більшу, ніж початкове зростання інвестицій [4]. Дж. М. Кейнс також вивів психологічний закон, за яким, коли відбувається приріст загальної суми інвестицій, дохід збільшується на суму, більшу приросту інвестицій.

Сучасні підходи до визначення особливостей інвестиційної діяльності передбачають врахування особливостей виробничих відносин, їх відтворення, дослідження переліку можливих суб'єктів та об'єктів інвестиційної діяльності, джерел залучення необхідних ресурсів.

Губський Б. В. зазначає, що сучасна інвестиційна діяльність це багатостороння діяльність всіх учасників інвестиційного ринку з приводу нарощування капіталу, яка безпосередньо пов'язана з динамічним розвитком національної економіки [6].

Ковтун Н. В. визначає інвестиційну діяльність як «...сукупність заходів та послідовних практичних дій з боку суб'єктів інвестування, що пов'язані з реалізацією інвестиційних намірів з метою отримання доходу. На рівні окремих суб'єктів інвестиційна діяльність реалізується через інвестиційний процес, який можна визначити як процес, пов'язаний із прийняттям рішень щодо вибору обсягів, форм, напрямів і термінів інвестування з метою ефективного вкладання ресурсів» [7].

Метою статті є обґрунтування концептуальних підходів до активізації інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва в кризових умовах.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) статистичні матеріали щодо інвестиційної діяльності; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, спрямовані на дослідження інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва.

В процесі здійснення дослідження використано такі наукові методи: теоретичного узагальнення та групування (для характеристики напрямів інвестиційної діяльності); формалізації, аналізу та синтезу (для визначення етапів інвестиційної діяльності); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Інвестиційна діяльність – це складний, різноманітний, багаторівневий та послідовний процес дій суб'єктів щодо здійснення інвестицій з метою отримання доходу або досягнення соціального та екологічного ефекту [1].

Розглядаючи інвестиційну діяльність суб'єктів підприємництва, можна виділити основні чинники, які мають вплив на її ефективність:

- забезпеченість інвестиційними ресурсами;
- інфраструктура;
- привабливість для інвесторів;
- інвестиційний потенціал;
- податкова система;
- ефективність соціальної та економічної політики.

Перших два чинники характеризують внутрішні можливості країни щодо стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва. Забезпеченість інвестиційними ресурсами, їх якісні та кількісні характеристики, а також стан транспортної, логістичної, соціальної та природоохоронної інфраструктури формують наступний чинник – привабливість країни для інвесторів.

Окремим чинником, який визначає стратегічні можливості для забезпечення соціально-економічного розвитку та поживлення

інвестиційної активності є інвестиційний потенціал. Це досить широке поняття, яке визначається сукупними можливостями соціо-еколого-економічної системи країни, стимулювати зростання обсягів інвестиційної діяльності в напрямках і масштабах, визначених соціально-економічною політикою [8-9].

Наступні два чинники визначаються участю держави, як активного учасника інвестиційної діяльності. Державний вплив формуються шляхом прийняття законодавчих актів і нормативних положень щодо регулювання інвестиційної діяльності; проведення конкурсних відборів інвестиційних проектів для фінансування за рахунок бюджетних коштів; участі держави як активного учасника інвестиційної діяльності.

Серед пріоритетів, які визначають державний вплив на впровадження інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва виділяють: підтримку державою інвестиційних проектів, які мають соціальний характер; дієва законодавча база для суб'єктів інвестиційного ринку; лояльність державних органів при здійсненні інвестиційних операцій.

Держава має контролювати цільове використання бюджетних коштів; визначати склад, ставки, порядок та терміни сплати податків, що надходять до регіонального бюджету; сприяти в виділенні земельних ділянок й виробничих майданчиків суб'єктам інвестиційної діяльності; надавати допомогу в оформленні прав власності; сприяти вирішенню спірних питань, які виникають в ході реалізації інвестиційних проектів.

Отже, інвестиційна діяльність суб'єктів підприємництва – це процес, який протікає в єдиній макроекономічній системі, пов'язаний з багатьма іншими інтегрованими в єдиний простір економічними підсистемами, і визначений як система відносин метою якої є забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

На наш погляд, в загальному вигляді інвестиційну діяльність суб'єктів підприємництва можна визначити як етапи руху інвестицій в різних формах і на різних рівнях, що виражає відносини, що виникають між його учасниками при формуванні та використанні інвестиційних ресурсів (рис. 1).

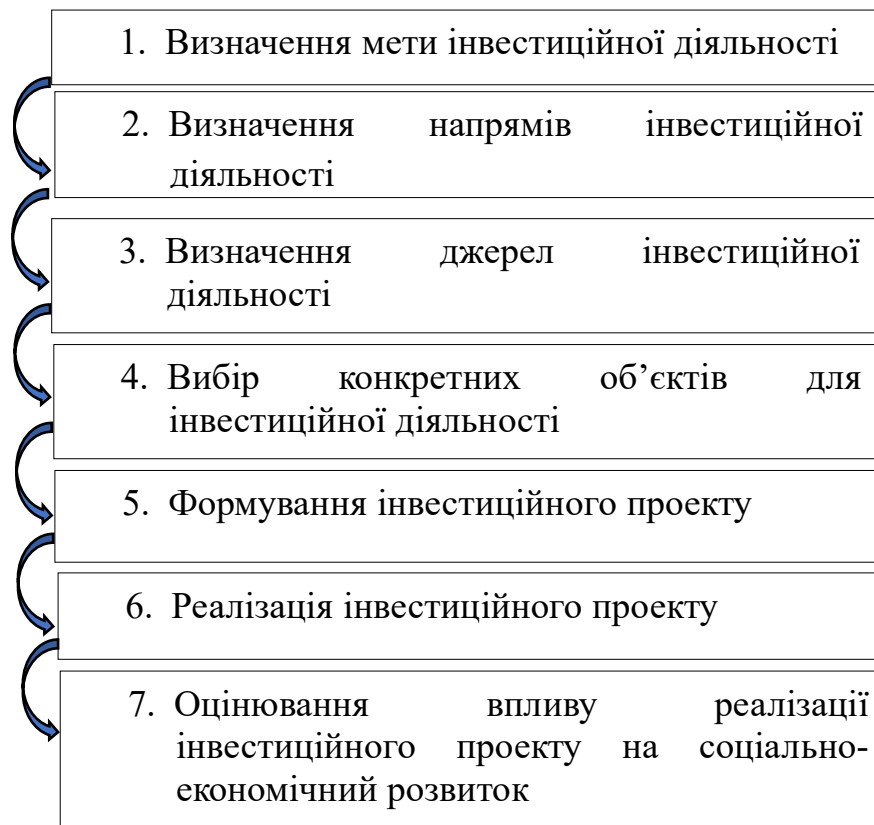

Рис. 1. Етапи інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва

Джерело: сформовано авторами

На першому і другому етапах необхідно визначити мету і напрям інвестиційної діяльності. Метою інвестиційної діяльності є або отримання прибутку, або отримання соціального і екологічного ефекту, а в ідеалі – поєднання цих цілей.

Напрями інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва можна представити у вигляді наступної схеми (рис. 2):

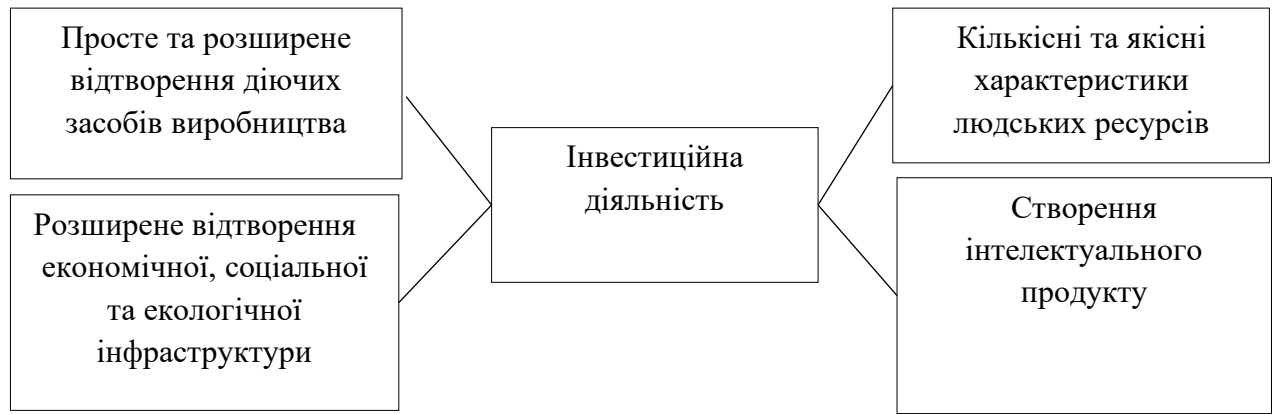

Рис. 2. Напрями інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва

Джерело: сформовано авторами

1. Перший напрям інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва пов'язано з відновленням та підтриманням діючих виробничих потужностей, тобто спрямуванням інвестицій на забезпечення простого відтворення. Окрім цього вагомим є формування інвестицій у напрямі забезпечення розширеного відтворення, тобто зростання кількісних та покращення якісних характеристик засобів виробництва, основних засобів та існуючих матеріальних цінностей.

2. Другий напрям пов'язано з забезпеченням розширеного відтворення економічної, соціальної та екологічної інфраструктури. Це спрямування інвестиційних ресурсів на забезпечення розвитку інфраструктури, пов'язаної з виробництвом матеріальних послуг (транспорт, зв'язок, торгівля, комунальні послуги, побутові послуги) та нематеріальних благ (освіта, медицина, культура).

3. Третій напрям поєднує інвестиційну діяльність суб'єктів підприємництва спрямовану на розвиток демографічних процесів, а також на покращення якісних характеристик людських ресурсів (рівня освіченості, структури населення за освітніми характеристика тощо).

4. Четвертий напрям пов'язано з визнанням саме інтелектуального продукту. Цей напрям характеризується спрямуванням інвестиційних ресурсів суб'єктів підприємництва на розвиток наукомістких видів

економічної діяльності, або створення відповідних умов для розвитку суб'єктів економічної діяльності у напрямі інноваційних видів діяльності.

Подальші два етапи інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва пов'язано з пошуком коштів для інвестиційної діяльності (джерел інвестування) та визначенням об'єктів інвестиційної діяльності. На п'ятому етапі відбираються певні проекти для інвестиційної діяльності, розробляється супровідна документація, планується прибуток від використання об'єкта інвестиційної діяльності. Шостий етап – реалізація інвестиційного проекту, відшкодування вкладених в проект коштів, отримання прибутку, соціального ефекту. Загальні висновки щодо ефективності та результативності інвестиційної діяльності узагальнюються на останньому, сьомому етапі шляхом оцінювання впливу реалізації інвестиційного проекту на соціально-економічний розвиток регіону.

Існуюча статистична інформація свідчать про те, що суб'єкти підприємництва в Україні серйозно постраждали від війни. Практично кожний п'ятий станом на квітень 2022 року припинив свою діяльність. Ситуація поступово покращується, оскільки все більше суб'єктів підприємництва адаптуються до нового середовища та відновлюють свою діяльність [10]. Станом на кінець 2022 року кількість суб'єктів підприємництва, які розпочали свою роботу перевищувала кількість закритих (рис. 3).

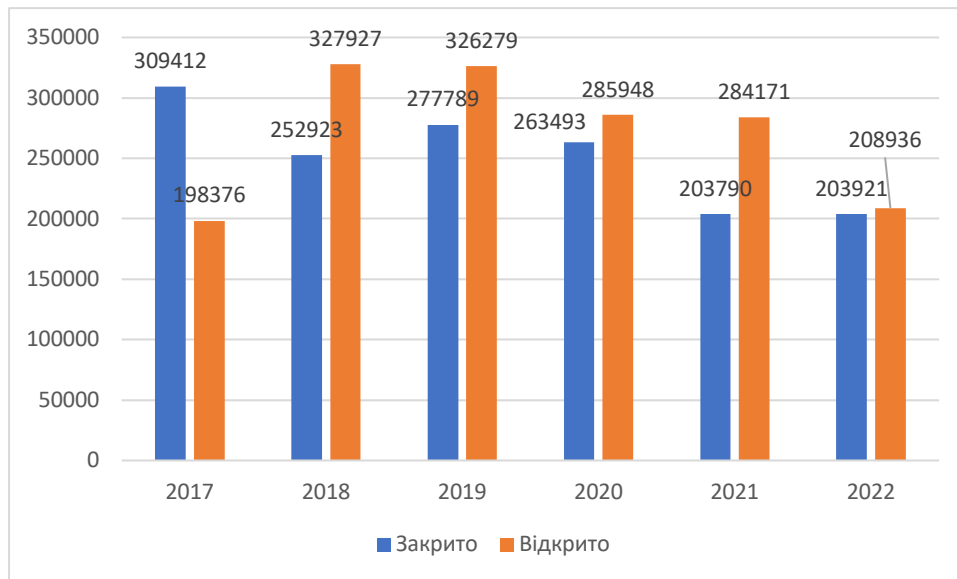

Рис. 3. Динаміка суб'єктів підприємництва в Україні, 2017-2022 роки

Джерело: сформовано автором на основі [11]

У 2023 році ситуація значно покращується. Лише протягом вересня 2023 року було створено 35587 нових суб'єктів підприємництва (рис. 4). Це значно вище показників, які були характерними не тільки до повномасштабного вторгнення, але й загалом за останні три роки. Найбільшу кількість суб'єктів створено у таких галузях економіки як торгівля, сфера послуг та громадське харчування.

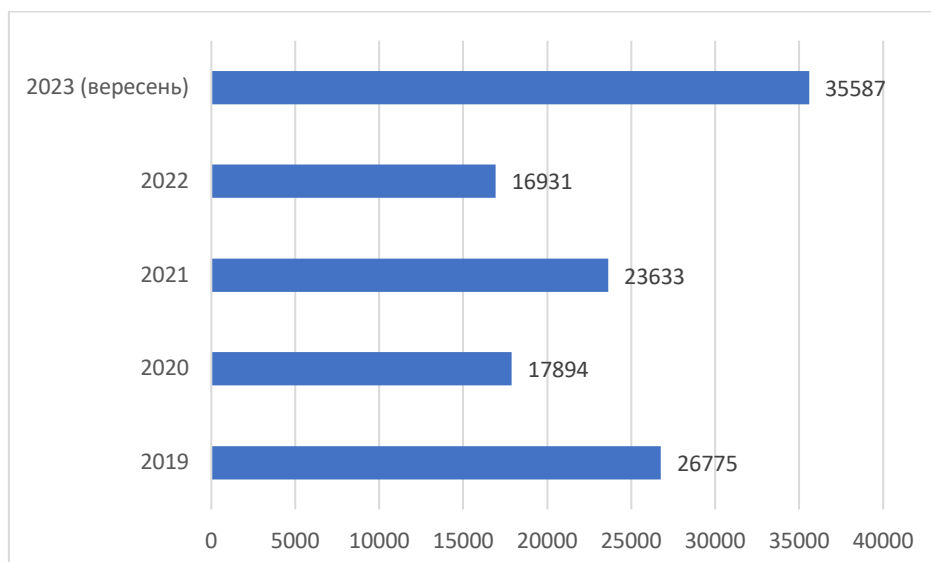

Рис. 4. Динаміка створених суб'єктів підприємництва в Україні станом на кінець року, 2019-2023 (вересень) роки

Джерело: сформовано автором на основі [12]

Практично п'яту частина нових суб'єктів підприємництва створено на Київщині.

Значно змінюється і характер проблем, з якими стикаються суб'єкти підприємництва в процесі діяльності: якщо у вересні 2022 року, за даними досліджень бізнесу в Україні проведеного агентством Advanter Group, серед трьох основних перешкод для відновлення бізнесу були відсутність достатнього обсягу капіталу (51,2% опитаних), недостатня кількість кваліфікованих працівників (17,4% опитаних) та непередбачувані дії держави (34,8% опитаних), то у вересні 2023 року він змінився – непередбачувані дії держави (47,7% опитаних), недостатня кількість кваліфікованих працівників (34,3% опитаних), а про відсутність достатнього обсягу капіталу наголосили лише 30% опитаних.

Отже, недостатній обсяг фінансових ресурсів протягом всього періоду військових дій є однією з ключових проблем для суб'єктів підприємства. У чинному Законі України «Про інвестиційну діяльність» (ст. 21) [1] запровадження умов надзвичайного або воєнного стану призводить до припинення інвестиційної діяльності за рішенням державного органу, а отже і ступінь ризику зростає. Саме тому виникає нагальна необхідність у внесенні змін в українське законодавство щодо особливостей інвестиційної діяльності в умовах війни, державної підтримки приватного бізнесу в умовах воєнного стану, діяльності суб'єктів підприємництва в умовах релокації (евакуації) тощо. Окремі законопроекти вже знаходяться у процесі обговорення в комітетах Верховної Ради України [14-16], проте український бізнес потребує вирішення проблем, пов'язаних з інвестиційною діяльністю вже сьогодні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами проведеного дослідження діяльності суб'єктів підприємництва в Україні в умовах повномасштабного вторгнення РФ можна констатувати, що впродовж останніх місяців спостерігається посилення зацікавленості

бізнесу в розгортанні власної економічної діяльності. Ці позитивні тенденції потребують негайного перегляду умов здійснення суб'єктами підприємництва інвестиційної діяльності та формування дієвих стимулів задля стрімкого залучення інвестиційного капіталу. Безумовно, найбільш вагомим чинником прискорення інвестиційної діяльності суб'єктами підприємництва є припинення війни, проте вже зараз потрібно вирішувати і блок інших важливих проблем - удосконалення інвестиційного законодавства, усунення бюрократичних перешкод, стимулювання залучення іноземних інвестицій, покращення інвестиційних умов, принаймні у регіонах країни, які віддалені від зони активних бойових дій.

В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на трансформацію українського законодавства стосовно стимулювання інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва в кризових умовах.

Література

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 вересня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12> (дата звернення: 30.10.2023).
2. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів. URL: <http://ebib.pp.ua/hrestomatiya-istorii-ekonomicheskikh.html> (дата звернення: 30.10.2023).
3. Міль Дж. С. Принципи політичної економії. 1848. URL: http://az.lib.ru/m/millx_d_s/text_1848_principles_of_political_economy-1.shtml (дата звернення: 30.10.2023).
4. Кейнс Дж. М. Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей. 2002. URL: <https://epi.cc.ua/obschaya-teoriya-zanyatosti-protsent.html> (дата звернення: 01.11.2023).

5. Новак І. М., Школьний О. О., Вернюк Н. О. Генезис методології теорії інвестування. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/13.-Novak-I.M..pdf> (дата звернення: 30.10.2023).
6. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. К.: «Наукова думка», 1998.
7. Ковтун Н. Теоретичні засади інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності : співвідношення основних понять та категорій. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2008. № 101. С. 25-29. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/71.pdf> (дата звернення: 01.11.2023).
8. Пілько А. Д., Кіс В. В. Інвестиційний клімат та інвестиційний потенціал регіону як об'єкти моделювання. *Бізнес Інформ*. 2015. № 9. С. 146-152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_9_23 (дата звернення: 03.11.2023).
9. Пілько А. Д., Кіс В. В. Моделі аналізу характеру взаємозв'язків між інвестиційною складовою економічного розвитку та показниками рівня життя населення у контексті забезпечення економічної безпеки регіону. Стратегії економічного розвитку: держава, регіон, підприємство: колективна монографія: у 2 т. Т. 2. Херсон: ВД «Гельветика», 2015. 420 с.
10. Експрес-оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Аналітичний звіт. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2022. 77 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-10/UA_Rapid_Assessment_of_War_on_MSMEs_in_Ukraine_0.pdf (дата звернення: 03.11.2023).
11. Війна не зупинила бізнес: відкривається більше нових справ, аніж закривається. *Опендатабот*. 2023. URL:

- <https://opendatabot.ua/analytics/business-growth-in-war> (дата звернення: 03.11.2023).
12. Рекордну кількість нових справ українці відкрили у вересні. *Опендатабот*. 2023. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/fop-records-september> (дата звернення: 03.11.2023).
 13. Дослідження стану бізнесу. *Дія.Бізнес*. 2023. URL: https://business.diia.gov.ua/uploads/6/33080-stan_ta_potrebi_biznesu_v_umovah_vijni_rezul_tati_opituvanna_v_serpni.pdf (дата звернення: 03.11.2023).
 14. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про інвестиційну діяльність» щодо підтримки виробників та залучення іноземних інвестицій під час воєнного стану. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39756> (дата звернення: 03.11.2023).
 15. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності. *Верховна Рада України*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39426> (дата звернення: 03.11.2023).
 16. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про інвестиційну діяльність" щодо підтримки виробників та залучення іноземних інвестицій під час воєнного стану. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukraini-pro-investitsiynu-diyalnist-shchodo-pidtrimki-virobnikiv-ta-zaluchennya-inozemnikh-investitsiy-pid-chas-voennogo-stanu> (дата звернення: 03.11.2023).

References

1. Pro investytsiinu diialnist [About investment activity]. Zakon Ukrainy vid 18 veresnia 1991 roku. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1560-12> [in Ukrainian].
2. Smit, A. Doslidzhennia pro pryrodu i prychny bahatstva narodiv [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations]. URL: <http://ebib.pp.ua/hrestomatiya-istorii-ekonomicheskikh.html> [in Ukrainian].
3. Mil, D. S. (1848). Pryntsypy politychnoi ekonomii [Principles of Political Economy]. URL: http://az.lib.ru/m/millx_d_s/text_1848_principles_of_political_economy-1.shtml [in Ukrainian].
4. Keins, D. M. (2002). Zahalna teoriia zainiatosti, vidsotka i hroshei [General theory of employment, interest and money]. URL: <https://epi.cc.ua/obschaya-teoriya-zanyatosti-protsenta.html> [in Ukrainian].
5. Novak, I. M., Shkolnyi O. O., Verniuk N. O. (2021). Henezys metodolohii teorii investuvannia [Genesis of methodology of the investment theory]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 24. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/13.-Novak-I.M..pdf> [in Ukrainian].
6. Hubsnyi, B. V. (1998). Investytsiini protsesy v hlobalnomu seredovyschi [Investment processes in a global environment]. K. : «Naukova dumka» [in Ukrainian].
7. Kovtun, N. (2008). Teoretychni zasady investytsiinoho protsesu ta investytsiinoi diialnosti: spivvidnoshennia osnovnykh poniat ta katehorii [Theoretical foundations of the investment process and investment activity: correlation of basic concepts and categories]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka*, 101, 25-29. URL: <http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2015/11/71.pdf> [in Ukrainian].

8. Pilko, A. D., & Kis, V. V. (2015). Investytsiinyi klimat ta investytsiinyi potentsial rehionu yak obiekty modeliuvannia [Investment Climate and Investment Potential of Region as Objects for Modeling]. *Biznes Inform*, 9, 146-152. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2015_9_23 [in Ukrainian].
9. Pilko, A. D., & Kis, V. V. (2015). Modeli analizu kharakteru vzaiemozviazkiv mizh investytsiinoiu skladovoiu ekonomichnoho rozvytku ta pokaznykamy rivnia zhyttia naselennia u konteksti zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky rehionu. Stratehii ekonomichnoho rozvytku: derzhava, rehion, pidpriumstvo [Model analysis of the relation between the investment component of economic development and indicators of level of living of the population in the context of ensuring economic security of the region]. Kherson: VD «Helvetyka» [in Ukrainian].
10. Ekspres-otsinka vplyvu viiny na mikro-, mali ta seredni pidpriumstva v Ukraini [Express assessment of the impact of the war on micro, small and medium enterprises in Ukraine. Analytical report]. (2022). Analitychnyi zvit. Kyiv: Prohrama rozvytku OON v Ukraini. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2022-10/UA_Rapid_Assessment_of_War_on_MSMEs_in_Ukraine_0.pdf [in Ukrainian].
11. Viina ne zupynyla biznes: vidkryvaietsia bilshе novykh sprav, anizh zakryvaietsia [The war did not stop business: more new businesses are opened than closed]. (2023). *Opendatabot*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-growth-in-war> [in Ukraine]
12. Rekordnu kilkist novykh sprav ukraintsi vidkryly u veresni [Ukrainians opened a record number of new cases in September]. (2023). *Opendatabot*. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/fop-records-september> [in Ukrainian].
13. Doslidzhennia stanu biznesu [Study of the state of business]. (2023). *Diia.Biznes*. URL: <https://business.diia.gov.ua/uploads/6/33080->

stan_ta_potrebi_biznesu_v_umovah_vijni_rezul_tati_opituvanna_v_serpni.pdf [in Ukrainian].

14. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro investytsiinu diialnist» shchodo pidtrymky vyrobnykiv ta zaluchennia inozemnykh investytsii pid chas voiennoho stanu [Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine "On Investment Activities" on supporting manufacturers and attracting foreign investment during martial law.]. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39756> [in Ukrainian].
15. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo pershocherhovykh zakhodiv reformuvannia sfery mistobudivnoi diialnosti [Draft Law on Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding Priority Measures to Reform the Sphere of Urban Development]. *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39426> [in Ukrainian].
16. Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro investytsiinu diialnist" shchodo pidtrymky vyrobnykiv ta zaluchennia inozemnykh investytsii pid chas voiennoho stanu [Draft Law on Amendments to the Law of Ukraine "On Investment Activities" on supporting manufacturers and attracting foreign investment during martial law]. *Uriadovyi portal*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/bills/proekt-zakonu-pro-vnesennya-zmin-do-zakonu-ukraini-pro-investitsiynu-diyalnist-shchodo-pidtrimki-virobnikiv-ta-zaluchennya-inozemnikh-investitsiy-pid-chas-voennogo-stanu> [in Ukrainian].